Сучасний стан і перспективи розвитку геоморфології та палеогеографії в Україні

Тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 70-річчю кафедри геоморфології і палеогеографії Львівського національного університету імені Івана Франка

Львів-2020

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

Друкується за ухвалою Вченої Ради географічного факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка
Протокол № 6 від 21.10.2020

УДК 551.4
Сучасний стан і перспективи розвитку геоморфології і палеогеографії в Україні. Тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції, присвяченої 70-річчю кафедри геоморфології і палеогеографії (26–27 листопада 2020 р.). – Львів: ВЦ ЛНУ імені Івана Франка, 2020. – 87 с.

Організаційний комітет:
голова, проректор з наукової роботи, член-кор. НАН України, д-р хім. наук, проф. **Р. Гладишевський** (Львівський нац. ун-т ім. І. Франка); заступник голови, декан географічного факультету, канд. геогр. наук, доц. **В. Біланюк** (Львівський нац. ун-т ім. І. Франка); д-р геогр. наук, проф. **Л. Дубіс** (Львівський нац. ун-т ім. І. Франка); канд. геогр. наук, проф. **Я. Кравчук** (Львівський нац. ун-т ім. І. Франка); канд. геол.-мін. наук, проф. **А. Богуцький** (Львівський нац. ун-т ім. І. Франка); канд. геогр. наук, доц. **Г. Байрак** (секретар, Львівський нац. ун-т ім. І. Франка); д-р геол.-мін. наук, проф. **О. Адаменко** (Івано-Франківський нац. техн. ун-т нафти і газу); д-р геогр. наук, проф. **Ю. Бортник** (Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка); д-р геогр. наук, проф. **Н. Герасименко** (Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка); д-р габіл. **М. Длужевський** (Варшавський ун-т, Польща); д-р геогр. наук, проф. **І. Ковальчук** (Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України); д-р геогр. наук, проф. **О. Комлєв** (Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка); д-р габіл., проф. **К. Кшемінь** (Яґеллонський ун-т, Польща); д-р габіл., проф. **М. Лубяж** (Люблінський Католицький ун-т ім. Івана-Павла ІІ, Польща); д-р геогр. наук, проф. **Ж. Матвіїшина** (Ін-т географії НАН України); д-р геогр. наук, проф. **Б. Рідуш** (Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича); д-р геогр. наук, проф. **В. Стецюк** (Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка); проф. **Е. Тшасковска** (Люблінський Католицький ун-т ім. Івана-Павла ІІ, Польща); д-р габіл. **І. Цермегас** (Варшавський ун-т, Польща); д-р геогр. наук, проф. **І. Черваньов** (Харківський нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна); канд. геогр. наук, доц. **А. Яцишин** (Львівський нац. ун-т ім. І. Франка).

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ, ВИДАВЦЯ І ВИГОТОВЛЮВАЧА:
Львівський національний університет
імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, 79000, Львів, Україна
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців
Серія ДК № 3059 від 13.12. 2007 р.

Формат 70×100/16
Ум. друк. арк. 7,1
Тираж 100 прим.

© Львівський національний університет імені
Івана Франка, 2020

Специфічні склад і властивості техногенних грунтів зумовлюють активний розвиток антропогенної механічної суфозії, техногенного підтоплення та дегідратаційного осідання поверхні.

Проведені дослідження засвідчили, що існуючий на сьогодні рельєф центральної частини Львова повністю сконструйований людиною.

КАРБОНАТНИЙ КАРСТ У ВІДКЛАДАХ ТИРАСЬКОЇ СВІТИ НЕОГЕНУ НА ПІВНІЧНОМУ СХИЛІ ХОТИНСЬКОЇ ВИСОЧИНИ

Богдан Рідуш, Уляна Костюк

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, Україна, b.ridush@chnu.edu.ua

Ключові слова: *вапняк, гіпогенний карст, кріогенне вивітрювання, печерні відклади, Хотинська височина, ранній плейстоцен*

Відклади тираської світи баденського ярусу неогену, що виділяється у Західноподільській та Більче-Волицькій структурно-фаціальних зонах Передкарпаття, звично асоціюється з сульфатними породами – гіпсами та ангідритами. Інколи в цій товщі відмічаються лінзи метасоматичних вапняків із сіркою, які, зазвичай, зустрічаються у свердловинах. Сюди ж відносять і малопотужний шар (0,5–1,0 м, іноді до 4,0 м) хемогенних вапняків (ратинські верстви), які бронюють сульфатну товщу. З огляду на значну різницю в швидкості розчинення, ці вапняки практично не карстуються. Сульфатна ж товща широко відома сильною закарстованістю, переважно гіпогенного генезису, одним з проявів якої є всесвітньовідомі гігантські печерні лабіринти.

Втім, на північному схилі Хотинської височини, на правому березі Дністра, в районі хутора Гринячка (Хотинський р-н Чернівецької обл.) є невеликий острівець вапняків, які заміщують тут сульфатні відклади. Протяжність вапнякової товщі вздовж долини Дністра заледве 1 км, ширина біля 0,5 км, потужність до 20 м. Своїм утворенням ці вапняки завдячують метасоматичній переробці гіпсів, яка з певних причин проявилась тут дуже локально.

У вказаній вапняковій товщі, що розрізана навпіл долиною струмка Гринячка, існують значні лабіринтові порожнини, які досліджувались чернівецькими спелеологами ще з початку 1980-х років. Тривалий час вважалось, що печери мають цілком штучне походження. Лише окремі фрагменти лабіринту демонстрували очевидні ознаки закарстування, що було потрактовано як локальні прояви карсту. Підлога галерей скрізь встелена щебенем та брилами вапняку, які природно сприймались за відходи видобування. Лише у 2019 р. нам вдалось натрапити на шурф у щебеневих

відкладах. З’ясувалось, що в товщі щебеню зберігаються сліди обводнення цієї товщі у вигляді забарвлення окислами заліза та марганцю. Також було встановлено інтенсивну тріщинуватість стінок печери навіть під товщею відкладів, а в окремих місцях під щебенем зафіксовані піщано-суглинисті флювіальні наноси. Отже, уламкове заповнення порожнин завдячує своїм походженням кріогенному вивітрюванню, яке відбувалось в один із стадіалів раннього плейстоцену. Адже вапняки складають цоколь 10-ї берегівсько-березанської (*bv-br*) тераси долини Дністра, вік утворення якої сягає 2 млн.р. Зважаючи на лабіринтовий характер печер, закарстування було переважно гіпогенне.

Вказані печери є унікальними для регіону. Особливу палеогеографічну цінність мають печерні відклади, які в перспективі будуть досліджені.

ГЕОЛОГО-ГЕОМОРФОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ НАЦІОНАЛЬНИХ ПРИРОДНИХ ПАРКІВ ПІВНІЧНО-ЗАХІДНОЇ ЧАСТИНИ УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ

Ярослав Кравчук, Віталій Брусак

Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, Україна, yaroslavkravchuk@ukr.net,brusak_vitaliy@ukr.net

***Ключові слова*:** *національний природний парк, Українські Карпати, рельєф, морфоструктура, морфоскульптура*

У північно-західній частині Українських Карпат розташовано три національні природні парки (НПП), які створені упродовж 20 років. Ужанський НПП (39 159,3 га, 1999 р.) розташований у межах Полонинсько-Чорногірської та Вододільно-Верховинської геоморфологічних областей, НПП “Сколівські Бескиди” (35 261,2, 1999) – у Скибових Карпатах, а НПП “Бойківщина” (12 240, 2019) – у Вододільно-Верховинських та Скибових Карпатах.

Аналіз морфоструктури і морфоскульптури національних парків проведено з урахуванням поздовжнього (Пн-Зх–ПдСх) і поперечного поділів Українських Карпат. З поздовжнім поділом пов’язані морфоструктури вищих порядків – другий і третій, з поперечним – четвертий та п’ятий. При аналізі морфоскульптури національних парків виділяються типи, які характерні для всіх регіонів Флішових Карпат. Для всіх гірських масивів і хребтів характерна асиметрична будова – крутіші північно-східні схили та виположені південно-західні. Реліктова морфоскульптура представлена: 1) фрагментами різновікових денудаційних поверхонь – Бескидської, Підбескидської і прирічкової; 2) екстрагляціальними та формами рельєфу фірнових зледенінь; 3) ділянками давніх поздовжніх долин. Успадкована морфоскульптура представлена річковими долинами з комплексом різновікових терас.

Спиця Роман, Палієнко Валентина, Багмет Олег, Жилкін Сергій
КОМПЛЕКСНА МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНИХ, СТРУКТУРНО-ГЕОМОРФОЛОГІЧНИХ ТА НЕОТЕКТОНІЧНИХ УМОВ В РАЙОНАХ БУДІВНИЦТВА СОНЯЧНИХ ЕЛЕКТРОСТАНЦІЙ (СЕС)…….. 19

Мкртчян Олександр
ОСОБЛИВОСТІ ЕКОЛОГІЧНОЇ ГЕОМОРФОМЕТРІЇ ЯК ПЕРСПЕКТИВНОГО НАПРЯМКУ ДОСЛІДЖЕНЬ, ЇЇ ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТА МЕТОДИ ……. 21

Kłapyta Piotr, Mîndrescu Marcel, Zasadni Jerzy
THE GLACIATION OF THE RODNA MOUNTAINS (EASTERN CARPATHIANS, ROMANIA) DURING THE LAST GLACIAL MAXIMUM …….. 23

Деревська Катерина, Мирижук Єлизавета
ОСОБЛИВОСТІ АНТРОПОГЕННОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ГЕОЛОГО-ГЕОМОРФОЛОГІЧНИХ ТА ЛАНДШАФТНИХ СИСТЕМ В РАЙОНАХ ВИДОБУТКУ БУРШТИНУ (УКРАЇНСЬКЕ ПОЛІССЯ)……. 24

Яцишин Андрій, Гембіца Пьотр
ВИВЧЕНІСТЬ ГОЛОЦЕНОВОГО ЕТАПУ ФОРМУВАННЯ ПЕРЕДКАРПАТСЬКОЇ ЧАСТИНИ ДОЛИНИ ДНІСТРА ……. 25

Дорошкевич Сергій
ПАЛЕОГЕОГРАФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДОФІНІВСЬКОГО ГОРИЗОНТУ В МЕЖАХ СЕРЕДНЬОГО ПОБУЖЖЯ …… 27

Романенко Галина
СТРУКТУРНИЙ АНАЛІЗ РЕЛЬЄФУ ТА ЙОГО ПРИКЛАДНЕ ЗНАЧЕННЯ (НА ПРИКЛАДІ КРИВОРІЗЬКО-КРЕМЕНЧУЦЬКОЇ ЗОНИ)…… 28

Волошин Петро, Андрейчук Юрій, Кремінь Надія
АНТРОПОГЕННІ ЗМІНИ РЕЛЬЄФУ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЧАСТИНИ МІСТА ЛЬВОВА …….. 29

Рідуш Богдан, Костюк Уляна
КАРБОНАТНИЙ КАРСТ У ВІДКЛАДАХ ТИРАСЬКОЇ СВІТИ НЕОГЕНУ НА ПІВНІЧНОМУ СХИЛІ ХОТИНСЬКОЇ ВИСОЧИНИ…… 30

Кравчук Ярослав, Брусак Віталій
ГЕОЛОГО-ГЕОМОРФОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ НАЦІОНАЛЬНИХ ПРИРОДНИХ ПАРКІВ ПІВНІЧНО-ЗАХІДНОЇ ЧАСТИНИ УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ …….. 31

Гнатюк Роман
МАЛОАМПЛІТУДНІ РОЗРИВНІ ПОРУШЕННЯ У ПЛЕЙСТОЦЕНОВИХ ВІДКЛАДАХ ВОЛИНО-ПОДІЛЬСЬКОЇ ВИСОЧИНИ ТА УМОВИ ЇХНЬОГО ФОРМУВАННЯ …… 33

Tsermegas Irena, Zawadzka-Pawlewska Urszula, Smolska Ewa, Giriat Dorota
WPŁYW OSADNICTWA OLĘDERSKIEGO NA MORFOLOGIĘ RÓWNINY ZALEWOWEJ WISŁY W REJONIE WARSZAWY W ŚWIETLE ARCHIWALNYCH MATERIAŁÓW KARTOGRAFICZNYCH.. 54

Іванов Євген
ЛАНДШАФТИ МЕЖИРІЧЧЯ ЗАХІДНОГО БУГУ, РАТИ І СОЛОКІЇ: ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ТА АНТРОПОГЕННА ТРАНСФОРМАЦІЯ …… 55

Мольчак Ярослав, Мисковець Ірина
ЛАНДШАФТ ЯК ГЕОМОРФОЛОГІЧНИЙ ФАКТОР УМОВ ФОРМУВАННЯ ДОЩОВОГО СТОКУ…… 56

Trzaskowska Ewa, Lubiarz Magdalena
WPŁYW UKSZTAŁTOWANIA TERENU NA FUNKCJONOWANIE I ROZWÓJ SYSTEMU PRZYRODNICZEGO MIASTA NA PRZYKŁADZIE LUBLINA ……. 58

Альтгайм Любов
ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ ОБ'ЄКТІВ УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ У ЕКСКУРСІЙНИХ ПОСЛУГАХ ……. 59

Теодорович Лариса, Лущик Марія
ГЕОПАРКИ ЯК ОБ’ЄКТИ СВІТОВОЇ СПАДЩИНИ ЮНЕСКО …… 60

Держипільський Любомир
СКЕЛЬНІ САКРАЛЬНІ ОБ’ЄКТИ ГУЦУЛЬЩИНИ …….. 62

Мосюк Микола
“ПАРК ЛЬОДОВИКОВОГО ПЕРІОДУ” У СЕЛІ СТАРУНЯ НА ПРИКАРПАТТІ …….. 63

Брусак Віталій, Леневич Оксана
ІНДИКАТОРИ СТАНУ ПРИРОДНИХ КОМПЛЕКСІВ В УМОВАХ РЕКРЕАЦІНОГО НАВАНТАЖЕННЯ (НА ПРИКЛАДІ НАЦІОНАЛЬНИХ ПАРКІВ КАРПАТСЬКИЙ ТА “СКОЛІВСЬКІ БЕСКИДИ”) ……. 64

Кирильчук Андрій, Малик Роман
АНТРОПОГЕННІ ҐРУНТИ СТАРОГО ЗАМКУ КАМ’ЯНЦЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ІСТОРИЧНОГО МУЗЕЮ-ЗАПОВІДНИКА …….. 66

Загрійчук Володимир
СТРУКТУРА, КРИТЕРІЇ ВИДІЛЕННЯ ТА ФОРМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ СВІТОВОЇ ГЕОСПАДЩИНИ …… 68